

Redengevende omschrijving

Ruiting 5 te Haaren

gemeente Haaren

Monique van de Looi

Objectgegevens

Adres : Ruiting 5
Postcode : 2076 RA
Plaats : Haaren

Algemene gegevens

Oorspronkelijke functie : boerderij
Huidige functie : woonhuis en schuur
Bouwjaar : 1949/1950
Bezoekdatum : 8 februari 2017

Beschrijving

Situering, geschiedenis en hoofdvorm

Ten zuidwesten van de kern Esch bevindt zich aan de weg Ruiting een wederopbouwboerderij genaamd 'Antoniushoeve'. Op het Kadastraal Minuutplan van 1811-1832 staat reeds een boerderij afgebeeld. De huidige boerderij is in 1949/1950, de wederopbouwperiode, gebouwd ter vervanging van zijn voorganger die tijdens de bevrijding is afgebrand.

De boerderij is gelegen nabij de Essche Stroom waarlangs oude graslandbodems zijn gelegen. Deze graslandbodems kunnen een humuslaag hebben van 50 cm of meer, ontstaan door het eeuwenlange gebruik en bemesting. In de jaren '60 van de 20ste eeuw is de Essche Stroom genormaliseerd. Hierdoor is de percelenstructuur gewijzigd en kwam de 'Antoniushoeve' dichterbij de Essche Stroom te liggen.

Volgens de Aanwijzende Tafel die hoort bij het Kadastraal Minuutplan was het complex in 1811-1832 in bezit van Gerardus B. Verheijen, brouwer van beroep te 's-Hertogenbosch. Naast het erf met huis en schuur waren de gronden bestemd als weide en boomgaard.

De huidige wederopbouwboerderij, die niet meer als zodanig in gebruik is, is met de nok evenwijdig aan de straat gericht. De lange gevel die de voordeur bevat is naar het noordwesten gericht. Ten zuiden van de boerderij staat op het perceel een halfopen loods die dateert uit de jaren '80 van de 20ste eeuw en dienst doet als opslagruimte. Deze loods staat haaks op de weg. Overige agrarische gebouwen zijn inmiddels gesloopt.

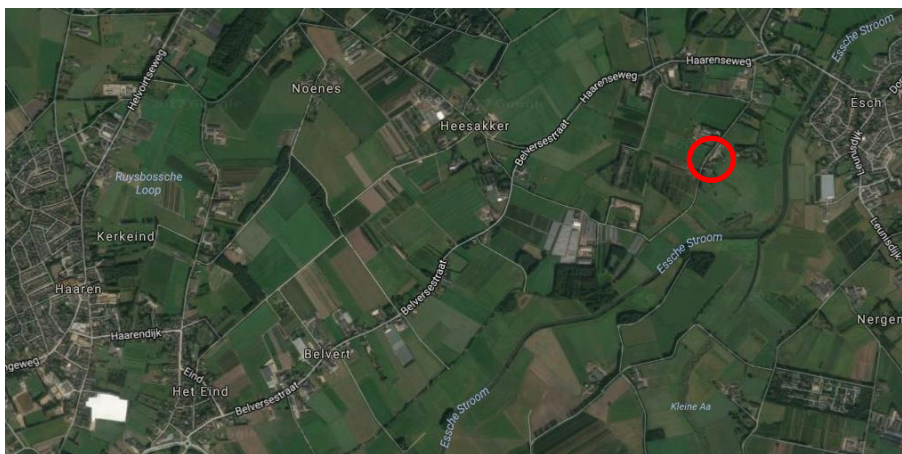
Als onderwerp van deze beschrijving wordt de boerderij uitgebreid beschreven. Het bijgebouw wordt kort gekarakteriseerd omdat deze de context van de boerderij vormt en haar waarde versterkt.

De eenlaags boerderij met rechthoekige plattegrond is opgetrokken in orangerode baksteen en gemetseld in kettingverband. Het zadeldak, met de nok evenwijdig aan de Ruiting, is gedekt met rode verbeterde holle pannen met in de voorgevel van het bedrijfsgedeelte een door de goot stekende gevel waarin een hooiluik is gesitueerd. Ter hoogte van de kopgevel, de scheiding tussen het woon- en stalgedeelte en de brandmuur (welke van oorsprong niet op de scheiding tussen het woon- en stalgedeelte lag) steken drie gemetselde schoorstenen door de nok. Op de voorgevel staat met sierletters de tekst 'Antoniushoeve' waaronder, ingemetseld, de beschermheilige 'Antonius de Grote', ook wel Antonius met het varken genaamd. In de gedenksteen, onder de beschermheilige, de tekst 'bescherm ons bedrijf'.

In de loop der jaren is het gebouw op verschillende punten gewijzigd en aangepast aan de eisen van de tijd. Hiervan zijn in de gevels de wijzigingen zichtbaar. Eind jaren '60 en eind jaren '70 van de 20ste eeuw hebben de grootste ingrepen plaatsgevonden. Eind jaren '60 is het woongedeelte aan de achterzijde uitgebreid met een eenlaagse aanbouw, waarbij ook de vensters en voordeur van de boerderij zijn gewijzigd en verlaagd.

Ook is toen een gedeelte van de stal bij het woongedeelte getrokken waarvoor betonnen stalvensters en een staldeur zijn vervangen door twee vensters. Dit alles was noodzakelijk om de ouders van de huidige eigenaar, de heer Van de Sande, in te kunnen laten wonen. Eind jaren '70 is het stalgedeelte intern verbouwd, de potstal gewijzigd naar grupstal en is er in de linkerzijgevel een extra hooiluik en staldeur aangebracht.

Waar het in de beschrijving gaat om oorspronkelijke onderdelen, wordt dit expliciet vermeld.

Luchtfoto van het buitengebied tussen Haaren en Esch. De betreffende boerderij is omcirkeld. Bron: Google Earth

Een detailopname van de boerderij. Schuin naast de boerderij is de spantconstructie van de halfopen loods zichtbaar. Bron: Google Earth

Het voormalige boerderijcomplex op het Kadastraal Minuutplan 1811-1832.
Bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl

Topografische kaart van ca. 1940. Waarop de toenmalige boerderij, omcirkeld, nog zichtbaar is. Bron: www.topotijdreis.nl

Topografische kaart van ca. 1958. Hierop staat de boerderij voor het eerst ingetekend. Bron: www.topotijdreis.nl

Voorgevel

In de beschrijving wordt gebruik gemaakt van de termen voor, links, achter en rechts bekeken vanaf de voorgevel. Met voorgevel wordt in dit rapport de lange gevel bedoeld die evenwijdig aan de weg is gesitueerd en zich aan de noordwestzijde bevindt. De kopgevel van het woongedeelte is dan de rechterzijgevel. Rechts in de voorgevel bevindt zich het woongedeelte en links de stal.

De voordeur bevindt zich in het midden van het oorspronkelijke woongedeelte met aan weerszijde een venster. Deze vensters zijn eind jaren '60 van de 20ste eeuw verlaagd en afwijkend ingevuld met bijbehorende geglazuurde raamdorpelstenen. Ook de voordeursparing is toen aan de bovenzijde verlaagd en gewijzigd. Deze wijzigingen zijn zichtbaar aan het metselwerk boven en naast de openingen. In het dakvlak boven het linker venster nog de authentieke dakkapel, waarvan inmiddels het venster is vervangen en de 'oren' aan weerszijde van de dakkapel zijn verwijderd.

Oorspronkelijk begon naast het venster links van de voordeur de stal, maar eind jaren '60 van de 20ste eeuw is een gedeelte van de stal bij het woonhuis getrokken. Hiervoor zijn twee betonnen stalvensters met daartussen een staldeur vervangen door twee vensters gelijkend aan de overige vensters in het woonhuis. Deze wijziging is af te lezen aan het metselwerk rondom de twee nieuwe vensters.

Naast het woongedeelte, in het stalgedeelte, is een afbeelding van de beschermheilige 'Antonius de Grote' ingemetseld met daarboven in ijzer letters de tekst 'Antonius Hoeve'.

Links naast de afbeelding van de beschermheilige twee oorspronkelijke betonnen stalvensters met vierruits roedeverdeling en beluchting aan de onderzijde, daarnaast een oorspronkelijke staldeur met gehengen uit de bouwperiode. Boven deze staldeur wordt de gootlijn onderbroken doordat het metselwerk doorsteekt ten behoeven een kleine topgevel met daarin een hoiluik met oorspronkelijke gehengen, te dateren in de bouwperiode van de boerderij. Deze topgevel is net als de boerderij afgedekt met een zadeldakje met rode verbeterde holle pannen. Links van deze staldeur wederom twee oorspronkelijke betonnen stalvensters met vierruits roedeverdeling en beluchting aan de onderzijde. Links daarvan de dwarsdeel die afgesloten is met twee gevelhoge deeldeuren met de oorspronkelijke gehengen uit de bouwperiode. Links van de deeldeuren een betonnen stalvenster met vierruits roedeverdeling. De ruimte achter dit venster was oorspronkelijk in gebruik als schuur en heeft daarom geen beluchting aan de onderzijde van het venster. De voorgevel vanaf de afbeelding van de beschermheilige tot aan de linkerzijgevel is niet gewijzigd na de bouw van de boerderij in 1949/1950. De openingen met getoogde rollaag aan de bovenzijde en kopsrollaag aan de onderzijde van de openingen en de invulling daarvan dateren dan ook uit de bouwperiode.

Onderaan het dak een zinken bakgoot. In het dakvlak, boven de later toegevoegde vensters in het woongedeelte, een later gewijzigd dakvenster.

De boerderij in de jaren '50 van de 20ste eeuw. Bron: dhr. Van de Sande

Het woongedeelte met wijzigingen uit de jaren '60 van de 20ste eeuw.

Het stalgedeelte, nog authentiek, met rechts het gewijzigde woongedeelte

De benaming van de boerderij met daaronder de beschermheilige.

*Beschermheilige "Antonius de Grote"
Met daaronder in kleine tekst
'bescherm ons bedrijf'*

*Authentieke staldeur met authentieke gehengen
gehengen en het oorspronkelijke hooiluik*

Linkerzijgevel

De linkerzijgevel is in deze beschrijving de kopgevel van het bedrijfsgedeelte en dateert uit de bouwperiode van de boerderij, 1949/1950. In deze gevel op de begane grond drie betonnen stalvensters met vierruits roedeverdeling, waarvan alleen het linker venster beluchting aan de onderzijde heeft. Onder het wolfseind, op de verdieping, eveneens een vierruits betonnen stalvenster. De vensters en openingen, conform de voorzijde, dateren eveneens uit de bouwperiode van de boerderij. Op de begane grond is tussen het eerste en tweede venster, rond 1970, een houten staldeur toegevoegd. Op de verdieping, onder het oorspronkelijke stalvenster is in deze zelfde periode een houten hooiluik toegevoegd.

Aan het metselwerk rondom deze later toegevoegde openingen zijn de wijzigingen om de openingen mogelijk te maken afleesbaar. Langs de topgevel is een strook metselwerk, onder de dakrand, gecementeerd.

Linkerzijgevel

Achtergevel

In de achtergevel, grotendeels te dateren in de bouwperiode van de boerderij, bevindt zich links het woongedeelte en rechts het bedrijfsgedeelte. De achtergevel van het oorspronkelijk woongedeelte, uiterst links van de achtergevel, was terugliggend ten opzichte van het stalgedeelte en de achteringang van de woning. In dit terugliggende deel is, eind jaren '60 van de 20ste eeuw, een eenlaags platte aanbouw gemaakt in halfsteens metselwerk en met grote openingen. In het dakvlak boven de latere aanbouw een dakkapel gelijkend aan de dakkapel in het voordakvlak. Tussen het vernieuwde metselwerk in halfsteensverband en de oorspronkelijke achtergevel in kettingverband is een duidelijke dilatatie zichtbaar. In het metselwerk van de oorspronkelijke achtergevel, naast de latere aanbouw, is een metselwerkwijziging zichtbaar. Hier is het oorspronkelijke toiletvenster dichtgezet. Naast deze wijziging de oorspronkelijke achteringang van de woning. Het kozijn en de deur dateren uit de bouwperiode van de boerderij. Rechts naast deze deur zijn metselwerkwijzigingen zichtbaar. Hier is, vermoedelijk ook eind jaren '60 van de 20ste eeuw, een nieuw kozijn met buitendeur geplaatst. Het overige deel van de achtergevel is nog authentiek en heeft geen wijzigingen ondergaan na de bouw van de boerderij. Hierin vijf oorspronkelijke getoogd, zesruits betonnen stalvensters met aan de onderzijde beluchting en aan de boven- en onderzijde rollagen. Tussen het eerste en tweede betonnen venster een houten staldeur met oorspronkelijke gehengen en vernieuwd deurbeslag. Na het vijfde betonnen venster een eveneens oorspronkelijke deur met bijbehorende gehengen en deurbeslag.

Naast deze opening bevindt zich de dwarsdeel met de oorspronkelijke gevelhoge, opgeklampte, openslaande deeldeuren.

Boven de deuren een houten latei. Rechts naast deze opening is een metselwerkwijziging zichtbaar, wellicht een reparatie uit het verleden.

In dit metselwerk steekt, vlak onder de goot, een terracotta T-stuk uit de gevel. Dit T-stuk diende als beluchting voor de paardenstal die achter de muur was gelegen. Naast het T-stuk bevindt zich dan ook de oorspronkelijke staldeur die uit twee delen bestaat met oorspronkelijke gehengen.

Onderaan het dak een zinken bakgoot. In het dakvlak, boven de achteringang, een later toegevoegd dakvenster.

Achtergevel met links de latere aanbouw

Oorspronkelijke achtergevel van het bedrijfsgebouwe

Links de oorspronkelijke achterdeur en rechts de later toegevoegde achterdeur. Links de latere aanbouw.

Opgeklampte deel deur

terracotta T-stuk voor beluchting paardenstal

Rechterzijgevel

De rechterzijgevel is in de beschrijving de kopgevel van het woongedeelte en grotendeels te dateren in de bouwperiode van de boerderij. Op de begane grond is deze gevel verlengd met de aanbouw uit het einde van de jaren '60 van de 20ste eeuw. Gelijk met deze aanbouw zijn in de zijgevel twee nieuwe vensters geplaatst. Dit is eveneens af te leiden aan het metselwerk boven en tussen de twee openingen. Op de verdieping in de oorspronkelijke openingen twee vernieuwde vensters.

Langs de topgevel is een strook metselwerk, als in de linkerzijgevel, onder de dakrand, gecementeerd.

Rechterzijgevel met latere aanbouw

Gewijzigde vensters te dateren gelijk met de aanbouw

Interieur

In dit rapport wordt steeds gebruik gemaakt van de termen voor, links, achter en rechts bekeken vanaf de voorgevel.

Het interieur bevat enkele oorspronkelijke en historisch waardevolle onderdelen. Ook hier is in de loop der tijd gemoderniseerd, zodat verschillende tijdlagen herkenbaar zijn.

Eind jaren '60 van de 20ste eeuw is de oorspronkelijke indeling van het woongedeelte op de begane grond gewijzigd. De verdieping van het woongedeelte is nog grotendeels authentiek.

In het woongedeelte ligt achter de voordeur de hal. Deze dient momenteel als opslag en de voordeur wordt niet meer gebruikt. Rechts naast de hal de woonkamer. Oorspronkelijk was de woonkamer in tweeën gedeeld door en-suite deuren. Deze zijn verwijderd en de woonkamer is nu een grote ruimte met wit gestucte wanden en plafond en laminaat op de vloer, te dateren aan het begin van de 21ste eeuw. Aan de achterzijde van de woonkamer twee nieuwe schuifdeuren waardoor de aanbouw is te betreden.

De ruimte links van de voordeur, is in gebruik als slaapkamer met aangrenzend, in het verlengde van de voorgevel, de badkamer. De later aangebrachte vensters in de voorgevel bevinden zich in de slaapkamer en in de badkamer. De badkamer is gesitueerd tegen de oorspronkelijke brandmuur. De wit gestucte wanden en plafond en laminaatvloer van de slaapkamer en de afwerking van de badkamer dateren uit dezelfde periode als de afwerking van de woonkamer. Achter de slaapkamer, gezien vanaf de voorgevel, de trap naar de verdieping met eronder de trap naar de kelder. De kelder bevindt zich onder de keuken, die, gezien vanaf de voorgevel, is gelegen achter de trappen. De trappen en kelder dateren uit de bouwperiode, 1949/1950, van de boerderij.

De keuken is, net als de woonkamer en slaapkamer, afgewerkt met wit gestucte wanden en plafond en laminaat op de vloer, te dateren begin 21ste eeuw. Links naast de keuken en deels in het verlengde van de slaapkamer en badkamer bevindt zich de bijkeuken. In deze ruimte komen eveneens de oorspronkelijke en nieuwe achterdeur uit. Links, tegen de oorspronkelijke brandmuur, zijn een toilet-, opslag- en c.v. ruimte gerealiseerd. Deze ruimten dateren uit dezelfde periode als de aanbouw, eind jaren '60 van de 20ste eeuw. De wanden en het plafond van de bijkeuken zijn net als de overige ruimten in het woongedeelte op de begane grond wit gestuct. Op de vloer liggen moderne plavuizen. De in de bijkeuken aanwezige binnendeuren dateren uit de bouwperiode van de boerderij en zijn afkomstig uit het woongedeelte van de boerderij. De overige binnendeuren van het woongedeelte op de begane grond zijn later vernieuwd.

De kelder is te bereiken vanuit de keuken en nog authentiek met oorspronkelijke gecementeerde afwerking, pekelbak en hydrofoor. Boven de trap naar de kelder loopt de trap naar de verdieping. De afscheiding tussen beide trappen en de kleine ruimte bovenaan de keldertap is afgetimmerd met zachtboard, te dateren in de bouwperiode van de boerderij.

De ruimte onderaan de trap naar de verdieping en wanden naast de trap zijn afgewerkt met schrootjes en het plafond met zachtboard, te dateren eind jaren '60 van de 20ste eeuw. Bovenaan de trap naar de verdieping een langwerpige overloop met aan weerszijde twee slaapkamers en aan het uiteinde, tussen de slaapkamers, een inbouwkast. De overloop is tot 1,5 meter hoogte afgetimmerd met schrootjes, waarboven wit gestucte muur. Het plafond is afgetimmerd met zachtboard platen. De afwerking is te dateren eind jaren '60 van de 20ste eeuw.

Op de overloop dus de toegangen tot de vier slaapkamers, aan de rechterzijde twee en aan de linkerzijde twee. De twee slaapkamers gelegen tegen de rechter buitenmuur hebben eveneens een oorspronkelijke inbouwkast. De toegangsdeuren tot de slaapkamers en de deuren van de inbouwkasten zijn te dateren in de bouwperiode van de boerderij. Deze indeling, vier slaapkamers en inbouwkasten, dateert eveneens uit de bouwperiode van de boerderij. De plafonds en schuine zijde van het dak zijn in alle slaapkamers afgewerkt met schrootjes, te dateren eind jaren '60 van de 20ste eeuw. In de slaapkamers linksvoor en links achter een dakkapel. In de slaapkamer linksvoor is in eind jaren '60 van de 20ste eeuw een nis gemaakt ten behoeve van een wastafel. In de slaapkamer linksachter is een doorgang gemaakt naar de ruimte die boven de bijkeuken is gelegen. Hier is, eind jaren '60 van de 20ste eeuw, aan de achterzijde op de verdieping een badkamer gemaakt. De ruimte aan de voorzijde, boven de bijkeuken, is niet in gebruik en was oorspronkelijk een korenzolder. Het oorspronkelijke 'korenluik' in de vloer en de oorspronkelijke spekkast met ijzeren deur is nog aanwezig. Op de overloop is een vlizotrap die toegang biedt naar de zolder. Op de zolder is het oorspronkelijke spant en dakbeschot zichtbaar.

Het bedrijfsgedeelte heeft intern de nodige wijzigingen ondergaan. Links van de brandmuur was de oorspronkelijke koeienstal, welke momenteel als opslag in gebruik is. In deze ruimte zijn de vier ijzeren palen die de stal verdeelde nog aanwezig. De stal was oorspronkelijk gebouwd als potstal, maar is eind jaren '70 van de 20ste eeuw omgebouwd tot grupstal. De verdiepingsvloer boven de koeienstal is opgebouwd in holle baksteen elementen van keramiek waarop wapening en beton is aangebracht, te dateren in de bouwperiode van de boerderij.

Links naast deze oorspronkelijke koeienstal de dwarsdeel die een open ruimte vormt met het aan de voorzijde gelegen schuurgedeelte. In het verlengde van deze oorspronkelijke schuur, links tegen de achter- en zijgevel, de oorspronkelijke paardenstal. De paardenstal is aan de bovenzijde eveneens afgedekt met holle baksteen elementen. De scheidingmuur tussen de koeienstal en de dwarsdeel is opgebouwd in kalkzandstenen waarboven een zware stalen ligger. De stalen ligger dateert uit de jaren 70' van de 20ste eeuw. In de jaren '70 is de scheiding tussen de dwarsdeel en de koeienstal deels opgemaakt waarvoor de stalen ligger is aangebracht. Deze opening is later weer dichtgezet met de kalkzandstenen.

De verdiepingsvloer boven de dwarsdeel en naast gelegen schuur bestaat uit houten liggers waarop houten delen, deze zijn te dateren in de jaren '70 van de 20ste eeuw. De dwarsdeel had oorspronkelijk geen verdiepingsvloer en was open tot aan het dak

De zolder van het bedrijfsgedeelte is een grote ruimte die nog authentiek is aan de bouwperiode. Op de zolder zijn de vier authentieke A-spanten van naaldhout zichtbaar zijn.

De oorspronkelijke gordingen, sporen en aanwezige riet onder de pannen liggen in het zicht.

Hydrofoor in kelder

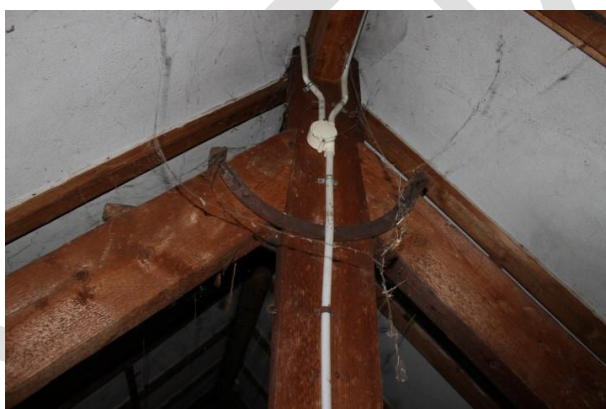
Pekelbak in kelder

Deuren uit bouwperiode

Spekkast

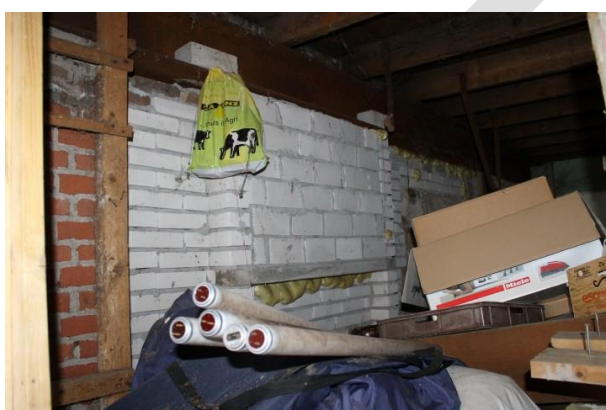
Spant woongedeelte

Koeienstal in gebruik als opslag

Houten liggers in dwarsdeel

Stalen ligger waaronder de kalkzandstenen dichtzetting

Holle bakstenen elementen van verdiepingsvloer

Onderzijde holle baksteen elementen paardenstal

Onderste gedeelte A-spanten op zolder bedrijfsgedeelte

Bovenste gedeelte A-spant bedrijfsgedeelte

Waardering

Cultuurhistorische waarden

Boerderij 'Antoniushoeve' is cultuurhistorisch van belang als uitdrukking van de sociaaleconomische en agrarische ontwikkeling van Esch in de naoorlogse periode. De boerderij is tevens van belang als typologisch voorbeeld van een Brabants boerderijtype uit de Wederopbouwperiode.

Architectuur- en kunsthistorische waarden

De boerderij is van architectuurhistorisch belang vanwege de traditionalistische en vormgeving met een sober en doelmatig karakter dat met name in landelijk gebied veelvuldig werd toegepast in de jaren na de Tweede Wereldoorlog. Het interieur bevat nog enkele sober Traditionalistische detailleringen uit de jaren '50 van de 20ste eeuw.

Situationele en ensemblewaarden

De boerderij heeft een stedenbouwkundige betekenis als onderdeel van historische bebouwing aan een historisch wegenpatroon en is beeldbepalend voor het aanzien van zijn omgeving.

Gaafheid en herkenbaarheid

De hoofdvorm van de boerderij is gaaf bewaard gebleven. De oorspronkelijke indeling van het woongedeelte is niet meer aanwezig, maar nog wel afleesbaar. Door wijzigingen in de agrarische bedrijfsvoering in de loop der tijd is het bedrijfsgedeelte enigszins aangepast, maar nog herkenbaar. De invulling van de openingen van het woongedeelte zijn, niet geheel in stijl, vernieuwd. De openingen in het bedrijfsgedeelte zijn nog authentiek en bevat nog gave historische elementen. De herkenbaarheid van het woongedeelte en bedrijfsgedeelte is groot.

Zeldzaamheid

Vanwege de cultuurhistorische en stedenbouwkundige waarde in relatie tot de redelijke gaafheid is sprake van zeldzaamheid op lokaal niveau.